

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	--	--

NOII EPISCOPI CATOLICI DIN ROMÂNIA

În timpul din urmă, Biserica catolică din România și-a schimbat șefii. Arhiepiscopul din București și episcopul din Iași nu sînt personalități care să se vadă adese ori în viața noastră socială, și ei nu joacă nici un rol în cea politică. Și unul și altul se înfășură în acea taină, care place catolicismului, chiar în locurile și împrejurările în care n'are nici o nevoie de dînsa. Lumea noastră-î crede ocupați cu întunecoase smoniri ale sunetelor și, cînd își aduce aminte, e numai pentru a li arunca o căutătură de bănuială. Decît această bănuială fără cunoștința rostului Înnaților prelați străini, cari locuiesc în mijlocul nostru, e de sigur mai bună această cunoștință. Orîcit de mare ar fi înrîurirea nivelatoare a Bisericii romane și a spiritului propagandist, totuși deosebirile omenești se păstrează, și ele sînt une-orî destul de mari pentru a da o pecete deosebită fiecărei stăpîniri pastorale.

Cea d'întăiu schimbare s'a făcut la Iași. Am cunoscut acolo acum cînci ani pe episcopul Dominic Jaquet, un Elvețian de limbă franceză, fost profesor la Universitatea catolică, bine cunoscută, din Friburg. Om destul de innaintat în vîrstă, foarte cult, cu apucături sfoase, de o politeță rece și tristă, acest om fin, slab, discret n'avea de loc înfățișarea unui aprig cuceritor de conștiințe. Foarte primitiv și gata pentru îndatorire, m'a pus îndată la dispoziție archiva episcopiei, aruncată în rîndul de sus al reședinții, într'o odaie pustie care se ruină: nu e de prisos să spun că n'am găsit acolo nimic din acele grozăvii romantice pe care, după modelul *Dramelor Parisului* și al haiducilor, știaū să le povestească redactorii prostuți sau șarlatani dela anumite gazete, care socotiau că trebuie să se măi samene ură pe încă o chestie. Scrisorile călugărițelor dela Sacré-Coeur, care țin cunoscutul institut de fete, cuprindeau floricele de

stil, oftături de fete bătrîne și erau mai la urma urmii nerozii curate scrise în cea mai frumoasă caligrafie, pe hîrtie fină.

De fapt, episcopul stă în casele parohiale de la bisericuța din Strada Mare, niște încăperi mărunte și sărace ca vai de capul lor, într'o parte a orașului care te ametește de acel miros pe care creștinii, în necuviința lor, îl numesc putoare jidovească, fiindcă nu se poate găsi alt termin. Personalul casei se alcătuiă dintr'o bucătăreasă leașcă, care se certa toată ziua cu vizitiul unei trăsuri din cele mai modeste. Atîta era toată pompa; toată taina se încheia în cele mai bune daruri de struguri și în părerea unui cleric naiv și bolnăvicios că am pierdut nefăcîndu-mă catolic un rost așa de mare ca acela de cardinal. La doi pași era biserica strălucitoare a Trei Ierarchilor și ceva mai departe greoaiele turnuri ale Mitropoliei noastre cotropiaū totul cu umbra lor; episcopul Jaquet cunoștea pe blindul Mitropolit Iosif și avea toată considerația pentru cucernicia venerabilă a sfințului bătrîn.

În același timp, Archiepiscopul Xaveriu de Hornstein își făcuse în București cu to. ul alt rost. Și el un Svițerian, dar iuncăr, nu profesor, om energic, al cărui spirit cotropitor fusese întemnițat prea multă vreme în cercul îngust al unei parohii de sat, el urmăria lucruri mari. Palatul pe care și-l clădi, e de toată frumuseța și vorbește aceluî care-l vede, de ambiție și dorință de putere. Aceste scopuri, mărturisite limpede, îi stricaseră toate legăturile; la palatul «Regelui catolic» de care știū să vorbească foile flecarilor și ale celor ahtiați de putere, *Monsiniorul* Hornstein era foarte rău privit, măi ales de la botezul copiilor princiarî; cu clerul nostru înalt se stricaseră lucrurile din capul locului. În sfîrșit, ceea ce se știe măi puțin și se poate spune acum cînd unul nu măi trăiește, iar cellalt a plecat de la noi ca să nu se măi întoarcă, cei doi șefi ai catolicismului în România trăiaū rău. Căsuța din Iași era un adăpost pentru aceia dintre clerici cari erau urmăriți cu fulgere din palatul arhiepiscopal de la București.

Cei doi prelați înfățișau de asemenea două feluri cu totul deosebite de a înțelege chemarea Bisericii catolice la noi. Pentru arhiepiscop, ea trebuia să înceapă o luptă fără cruțare cu ortodoxia, răzimîndu-se întru aceasta pe Puterile străine, pe Franța, tradiționala apărătoare în Orient a legii latine, pe Austro-Ungaria, adecă măi mult pe Ungaria. Trebuia să fie și să rămîie un așezămînt străin, de limbă străină, cu scopuri străine și cu mijloace tot așa de străine. Cine încearcă așa ceva, își chiebtuiește silințele și măi în zădar decît

cu propaganda. Sintem în măsură astăzi să punem la locul lui pe oricine încearcă a înstrăina ceva din ce stăpînim.

Monseniorul Jaquet nu era un om hotărît, și poate că dese ori îi părea rău după liniștea catedrei sale la Friburg, unde s'a întors acum. Dar era înconjurat și sfătuit mai ales de oamenii cari dăduseră o culoare episcopatului Monseniorului Camilli, înaintașul său, — în rindul întiiu părintele Malinowski, preot în Iași, născut în țară din părinți poloni cari datoriau României o recunoștință ce nu e uitată de fiul lor. Pentru acest cerc de clerici latini, Biserica catolică n'avea de ce să fie străină și nici *cum* să fie astfel: ea avea a face cu țeranî cari, mergînd la biserica lor deosebită, vorbind în Moldova și ungurește, iar în Muntenia și bulgărește, nu puteau fi cruțați și n'aveau de ce să fie cruțați de o românisare neapărată. Pe de altă parte, în orașe ea avea credincioși de toate neamurile care se puteau înțelege numai românește și aveau nevoie de predica în limba noastră. Catholicismul avea un viitor numai ținîndu-se strîns de o Românie care *există* acum, cu nevoile, interesele și idealele sale. Această partidă voia o Biserică *romînă* catolică și se gîndia la o înțelegere cu Uniții de peste munți.

Camiliștii au fost întiiu învinși; episcopul de Iași a trebuit să plece. Peste puțin și Monseniorul Jaquet își părăsia Scaunul; atunci a fost criza, care s'a rezolvat și prin moartea neprevăzută a arhiepiscopului.

Noul Papă Piu al X-lea a făcut pe episcopul Camilli, care nu ne-a pierdut din vedere nici odată, să se întoarcă. Iar locul din București l-a dat acum rectorului Colegiului grecesc sau unit al Propagandei din Roma, Raimund Netzhammer, fost profesor și la București și un prieten al d-lui Vladimir Ghica, trecut, cum se știe, la catholicism.

Curentul care ține samă de noi, ne recunoaște și nu caută sprijin în afară, a învins în parte. El mai are însă multe, foarte multe de schimbat. Cînd seminariile catolice vor fi școli românești și clerul catolic de la noi nu va fi alcătuit din străini, ci numai din Romîni luați din Ardealul unit, nu ne vom face catolici, precum, dacă am fi trăit tot trecutul în catholicism, nu ne-am face ortodocși, dar ori ce om cuminte va fi deplin împăcat cu existența în România a organizării catolice.

GÎNDUL GREU

Prietene, să ne grăbim !... Pădurea
 Coboară peste noi o plasă de umbre...
 E clipa adormirii codrilor...
 Un murmur larg străbate munții :
 Sînt rugile pe care ei le cîntă...
 Îți vine să 'ngenunchi în adorare
 Și sufletul ți-e plin de-o teamă sfîntă.

Un gînd mi-apasă mintea și mă doare...

Departate... O căsuță 'ntre răzoare...
 Vin pînă'n prag covoarele de flori
 Și către sat, pe-alături, trece calea.
 Pe seară cînd în cerul alb plutesc
 Grădini de trandafiri în loc de nori,
 Tălângi de mîngiere umplu valea.

La moară stropi cu sunet dulce pică,
 În umbră lin ferestrele lucesc
 Și tot se-astîmpără... Doar colo'n fund
 O față ochii 'n zare își ridică.
 De i-ai vedea cît sînt de dureroși !
 Să știi că 'n inimă fragede se-ascund
 Adesea sdrobitoarele dureri.
 De mult așteaptă ea, de mult...
 Păzește astă-zî drumul ca și erî
 Și lacrimi tăcute, limpezi curg
 Din ochii-atît de sărutați odată.
 În drumul plin de turme, în amurg,
 Își cată dragul dus și cînd îi pare
 Că 'l vede 'n pulberea strălucitoare
 De pe supt plopii negrii că răsare,
 În piept îi crește țipătul isbînziî.
 Dar iarăș lăcrămează ochii, blînziî;
 Vedenia se șterge... Vai ! el nu e...
 Topi-l'ar doru'n flacăra lui dulce !
 Și seara cînd apusu'î stîns pe culmî,

Cînd luna ca de marmoră se sue
 Pe vîrful negrelor păduri de ulmi,
 Cînd line visurile, rînduri-rînduri,
 Peste căsuțele-adormite sboară,
 Pe ea n'o mîngîie mai bune gînduri.
 Apare 'n lună, albă și ușoară
 Proptînd în palme fața 'ndurerată
 Și 'n juru-i undele de păr cad valuri
 Ca o mătase neagră sfîșiată.
 Și buzele-i de blestem nu sînt pline!
 Pe cel plecat abia îl dojenește
 Făgăduind că-l iartă dacă vine. —

O, suflete iubit și înșelat!
 Cum mă privești prietene!... Ce crezi?
 Mă doare!... Glasu 'n lacrimi mi-e 'nmuiat.
 Dar e-o poveste veche, amintită...
 Ah, fii milos! Și nici cu o privire
 N'atinge-o inimă adînc rănită...

G. VILSAN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
CÎND ERAM MIC

MAMEI,
 În alte luni.

Cînd eram mic, toată lumea se încheia în viața satului nostru. Cu-noșteam bine țărîna după drum, sălciiile de la puț, scările întortochiate ale clopotniței și drumul scaldatului. Știam, că de la capul satului în colo e locul de pășunat al vitelor și eu mă feriam seara, cînd veniaū ele de la iarbă, să nu mă împungă. Păziam vițeii în ceair și ei nu împungeaū. După mușcel văzusem așa o casă depărtată pe vre-un deal, dar nu credeam să fie p'acolo tot oameni ca la noi. O noutate, pe acest prea restrîns orizont geografic, mi-a fost dată, cînd m'a luat mama la tîrgul de Drăgaică, la Lucieni. Imi plăcuse la tîrg, că era lume multă, horă frumoasă pe poienița de lîngă valea *Paduce-lului* și mereū imi răsuna în urechi: «limonată rece, două la cincî pe gustate». Și oamenii, tot ca la noi. Numai că erau mai mulți și toți gătiți de sărbătoare.

După Drăgaică, lumea noastră se aduna la alt tîrg mai mare, în oraș. Frumos trebuie să fi fost de sfințu' Ilie-la Cîmpulung, că trecea lumea cu o zi înainte pe drum la mal. Unii veniaū mai dede parte în căruțe cu cai, alții pe jos mergeaū prin praful drumului cu încălțămîntea la spinare.

Eū stam în poartă și mă uitam la lumea, care se pornia tot mai multă undeva, unde trebuie să fi fost foarte frumos.

A doua zi plecaū și ai noștri d'acasă. Pe mine mă lăsaū singur,

să aduc costreii vițelului, să dau demincare la pui, să ușui din porumb găinile omenești și să plîng toată ziua, că nu m'aș luat și pe mine la oraș. Seara se muta tîrgul în sat la noi, că lumea se pornia iar pe drum, dar acum veniaș de la oraș și, după ce mă mai scăldam odată la moară, de la amiazul-ăl mic eș mă răzimam de stîlpul salei, și pe cine cunoșteam, întrebam :

«Leliță Leanșo, ai noștri nu vin?» — «Eș i-am lăsat în vîrfu Mătaului. O să vie curînd, maică».

Pe însărat mî se făcea urit să mai staș în casă și tata mă găsia în poartă sughițînd din adîncul sufletului. Mă lua de mîna, scotea din sîn turtă dulce și o fluerătoare cu rotiță, aprindea focul lîngă gard afară, atîrna ceaonul pe o cujbă de lemn, apropia un scăunaș, sta pe el și mă legăna pe picioare, cîntînd încet la lumina găteajelor aprinse :

«Drăguliță primăvară,
Cînd să te mai vedem iară?
Să mai văd focuri p'afară».

Mie 'mî trecea de urit și adormiam în brațele tatiș, legănat de vorbele cîntecului. Uitam dorul tîrgului și necazul, că nu m'aș luat și pe mine și-mî făceam mîncarea cu o îmbucătură de turtă dulce și cu două, trei șuerături pe fluerătoarea cu rotiță. Doamne! Și dulce mai era somnul în poala tatiș, cînd eram mic și cînd mă feriam de vaci să nu mă împungă.

Maș în urmă am băgat de seamă, că vacile se uită blind la mine și Mica noastră, cînd venia seara sătulă și cu ugerul plin, mă mișia cu botul, cînd îi întindeam mîna. Eș îi dam tărițe în copaie și ea sta liniștită s'o scarpîn pe gît.

Atunci a început să nu-mî mai fie frică nici de cîinii oamenilor și tata m'a mînat singur cu vitele la iarbă. Eș dam drumul la ale noastre din curte și așteptam și boii de jug ai lui nenea Ștefan. Ca să nu fiș așa singur în Cărbune la ripa dinspre Ghibarți, de unde auzisem, că a trecut un copil, îmbrăcat ca oameniș mariș, cu cismulițe în picioare și că, avînd o nuia lungă în mîna, s'a făcut așa nevăzut drept la jumătatea prăpastiei, eș încercam să iaș cu mine cîinele d'acasă, să-mî mai ție de urit, că vacile se răzniaș încoace și încolo, după iarbă.

Pe la noi, prin sat, treceaș spre toamnă turme de oi de la munte și eș văzusem niște cîini lătoși, cum mergeaș unii înaintea, alții în urma oilor.

Cîinele nostru nu vrea în ruptul capului să se ție după mine și în zadar îl tot mișțiam eș cu frimituri de mămăligă. Venia el ce venia, tot uitîndu-se îndărăt, până în dreptul Măntoiului. Aci, cînd auzia alți cîini repezîndu-se din curte, el ciulia urechile și pornia o fuguliță pe drum, de se opria tocmai în poartă, să se mai uite odată îndărăt. Eș îi aruncam mai multe frimituri, îl strigam pe nume, dar, degeaba.

Vacile se mai opriaș să pască iarba crescută pe marginea șoselei. Boii lui nenea Ștefan se întindeaș peste gard și, proptîndu-se în

cîte-o răsloaje, rupeau spicele porumbului. Eū le îndemnam la drum cu băuul și porniam la mal.

Un boū de jug, Cioban, era așa de moale, că totdeauna era cel din urmă și la căruța era de cea. Cum sta el așa în urmă și mergea agale în căldura verei, eū îi potriveam zeghia pe spinare și-l îndreptam la un tăpșan, unde era iarba mare. Cit sta el să pască aci, eū îi săriam în spinare și călăriam voinicește pe bietul Cioban, îndemnîndu-l cu băuul și dînd gură vacilor să țină drumul drept.

De prînz veniam acasă și, mi-era drumul greū pe căldură și acum mă obicinuisem în Cărbune și-mi părea mai bine să iaū demîncare cu mine și să viū seara acasă. Tata s'a învoit cu socoteala mea și așa a luat într'o zi barda la subțioară și a mers cu mine. Eū mă urcam sus în mestecenii înnalți, de se îndoia vîrfuul și sprijinindu-mă, cum puteam, tăiam crăcile cu barda. Mestecenii rămîneau în urmă frumoși, cu vîrfurile lor înnalte, împodobite de frunze.

Am tîrit crăcile în poiană, unde tata bătuse pariū oborului și începea apoi să împletească gardul. Eū făceam și aci o treabă. Dam nule alui de îngrădește, cum vine vorba.

Cînd vedeam că se întunecă cerul spre miază-noapte, eū începeam să descînt ploaia :

«Treci ploaie trecătoare,
Că te-ajunge sorli
Și-ți taie picior'li...»

Cite-odată mi se împlinea, cite-odată însă începeau să se scuture noriū și atunci mă aciolam de ploaie supt un fag, undeva, de unde puteam să dau gură vacilor, să nu se ducă în porumb. Cînd ploaia ținea mai mult, picăturile se prelingeau pe frunzele fagului și ajungeau tot mai multe la mine. Dacă se brăzda cerul de focul fulgerelor și se lăsa spre mine vre-o sfoară de piatră cu vînt năpraznic, eū plecam cu vacile acasă, luptîndu-mă cu pîraiele mînioase.

Azi așa, mîine așa, pîna cînd mi-am clădit eū o surlă la marginea oborului. Am învălit-o cu papură și cu rogoz de pe lac și acum nu mai aveam grije de vreme rea.

De prînz nu mă mai duceam pe căldura drumului acasă, surlă pentru vac răū aveam și așa o duceam bine cu vitele la iarbă. Mă apuca cite-odată dorul de scăldat și de copiii după ulița satului și atunci mă duceam la fîntină și cu o țavă din paie de dovleac 'mi răcoream sufletul și luam apă în punni, să mă spăl, sprijinindu-mi ghe-nunchii pe doi brusturi.

Începeam să-mi înfripez o gospodărie a mea în surlă. Adusesem d'acasă strachini, linguri, o ulcică de fiert și cană de apă la fîntină. Cînd vream să mîninc ceva cald peste zi, curățam un dovlecel, doi, îi tăiam felii cu briceagul legat de curea, îi puneam în oală, o umpleam cu apă și ațîtam focul cu surceluși uscate. Chibriturile nu țineau la vînt, dar aveam scăpărăminte de cremene cu iască.

În fiertura mea mai puneam vre-o două prune verzi, să se acrească

și ieșea, nene, o mîncare, vorba ăluia .. să'ți bați copiii și s'o mănînci singur.

Cînd era vălvătaia focului mai mare, căutam și încercam cu dinții un dovleac copt pe holdă. Îl spărgeam în două, îl curăteam de mațe și dam la o parte jarul rămas din găteaje. Puneam o lobă într'o parte și alta alături, le înveleam bine, mai aprindeam un foc ușor de-asupra și pe urmă scoteam de supt spuză lobele coapte, cu un miros, de te îmbăta, nu alt-ceva.

Cum era Mica noastră vacă blîndă, eu mă duceam cu o lobă răcită la ugerul ei, mulgeam lapte și amestecîndu-l cu dovleac, se făcea un fel de gustare, cum ar vrea s'o mănînce mulți, dar n'au de unde s'o ia.

De la prînz pînă la amiaz, cît staū vacile închise în obor să'și ru-mege tainul de iarbă, eu mă duceam la lac, culegeam papură pentru coșulețe și ascultam cîntarea brotacilor, umflîndu-se în git. Cite-odată opream piriul și făcînd o bolboacă mare, încercam să mă scald. Apa era însă tulbure și nici nu făcea spume așa ca la moară, cînd se rostogolea gîrla noastră pe scoc. Obosit de atîta morînceală, mă întindeam la umbră de mestecăn, pe iarbă verde, și mă uitam sus, în cerul albastru, băgînd de seamă cum pierе cite-o frîntură de nor alburiu și urmărind rotirile păsărilor grăbite. Departe lucea fierul alb al bisericeii și eu stam acum departe de sat, singur pe verdeața cîmpului, pierdut între livezi de porumb, în tovărășia brotăcelor cîntători și a grăerașilor negri.

La amiaz, cînd auziam pe Mica mugînd încet, mă duceam la obor și dam iar drumul vitelor la iarbă. Ca să se sature bine, eu le purtam pe lingă porumburi, unde era costrei înalt și mă țineam înaintea lor, fiindcă bun o fi fost și costreiu, dar ele erau într'una ispitite de verdeața porumbului.

Seara mă apuca dorul de-acasă. Era ceva, să stai tu o zi întreagă cu vacile pe izlaz la iarbă, să nu vezi țipenie de om pe cîmpuri, să nu te scalzi la moară și să nu te joci cu copii. Pentru asta, cînd vedeam soarele sfințit pe Goargăș, eu 'mi stringeam uneltele gospodăriei în surlă și lăsam vitele în porneală spre sat.

Un nor dinspre asfințit, m'a înșelat odată asupra timpului de plecare. Crezînd că e vremea, eu am pornit cu vacile acasă pe drumul dintre porumbiști. În sat dam eu «bunăseara» oamenilor, ridicîndu-mi pălăria după virful capului și uitîndu-mă drept înaintea. Vedeam că soarele nu mai e, dar nu se înnopta de loc. Cînd am băgat vacile în curte, soarele, luptîndu-se cu întunecimea norului, a răsărit iar la un stat de om de-asupra muchei. Curtea noastră era plină de lumină și vacile au început să mugească după iarbă cîmpului. Eu am adus buruieni din grădină să le îmblînesc și tata, cînd a venit de la lucru, numai atît mi-a zis: «Bine, mă băiete, așa faci tu?» Mult mi-a mai fost necaz atunci de nepriceperea mea, mai ales, cînd vedeam și pe Anica rîzînd de mine. În urmă stam în Cărbune pînă supt seară cu vacile la iarbă, să nu mă mai păcălesc, să viū cu soare acasă.

Juncii noștri nici-odată n'apucam să-i văd boi mari. Tata îi ținea pînă îi învăța la jug și apoi lua alții să-i crească. Atît aveam și eu parte, să mîn boii, ca băieți mari, cît îi învățam la jug. Dar ce greū

era atunci cu neastîmpărații juncanî, cari nu știeau să țină drum drept și luînd-o prin șanțuri, isbeau în porțile oamenilor și rupeau cite ceva de la căruță.

Așa aveam noi odată doi junci cu dinți de lapte și neajunși la vremea învățatului cu greutatea jugului după ceafă. Cit eram cu ei la iarbă, eu rupeam curpeni tari și făcînd o funie, îi legam de coarne. Să fi văzut atunci, cum flușturau din cap și cum se închiendorfau la mine!

Ei stau așa puțin. Odată puneau coada pe spinare și opintindu-se unul într'o parte, altul într'alta, funia trosnea și ei mergeau să și pască în voie iarbă.

Seara, venind de la Cărbuné, eu mă jucam cu coada neagră și stufoasă a unui junc. Pe cellalt îl îndeamnam la drum, așa ca să neargă alături. Ei acum erau boi de jug și eu vedeam în minte căruța ferecată în urma lor și parcă aveam și un biciu în mîna, cu care îi îndeamnam pe de cea.

Ce mi-a venit odată, ca să-i fac să stea mereu alăturați, că avînd proțapul la mijloc și jugul înaintea, le-am legat cozile păroase, tulind așa pe drum la vale.

La Șerban era un puș și pe lingă el o mulțime de sădinî de salcie, bătute să facă la vreme umbra ghizdurilor de lemn. Eu adăpasem vitele, cînd am plecat cu ele de la pășune, dar nu știu cum e dobitocu? Juncii mai voind să mă mișie și fața apei din zgghiabul de la puș, au apucat într'acolo și s'a brodit între ei o sadină. Din mers au fost opriți de cozile innodate. Trage unul în coace, altul încolo, nodul s'a întărit și coada ca mai slabă a rămas învinsă, a eșit din melci. Eu mă uitam cu jale, cînd la juncul fără coadă, cînd la alalalt, care tira biruitor părul prin țărîna drumului.

Acasă tata, bun cum e el, nu mi-a zis iar nimica, Atît numai: «Toi, tată, păi așa minte ai tu?» Vedea el bine obida sufletului mieu și nu-mi trebuia pedeapsă mai mare.

Cu cite un necaz, venit așa, te miri de unde, cu vreme ploioasă și cu timp frumos, îmi petreceam eu copilăria, păzînd vitele noastre la iarbă, să ne dea lapte și să poarte căruța cu lemne din pădure.

Auziam citeodată vorbind flăcăii, cum se duceau ei noaptea la mușcel cu caii prin ierburî. Priponiau caii de un țaruș și stau așa toată noaptea, pitulați pe cite-o vâlcică, dormind iepurește și trezindu-se dimineața în cîntecul pitpalacului: «pitpalac, pitpalac...»

Ei erau mari și se duceau mai mulți cu caii, așa că nu li era urît să petreacă noaptea fără adăpost. Eu, un prichindel de băiat, mă gîndeam să fac ca ei și mă sileam să fac ce-oîu face și să dorm și eu noaptea în Cărbuné, în surla mea, în mijlocul gospodăriei, care începea să se înfiripeze. Să plec Lunî de dimineața de acasă, să-mi iau o jacă de mălai și ceva legumă și un bolovanel de sare să lingă vâcile. Să vii acasă tocmai Sîmbătă seara, cu cămașa neagră, ca cio-banii din munte, cu bîta la spinare, cu praștia împodobită cu nasturi galbuî, cu un cîne mare după mine. Să întrebe vecinii: «Nene Niță, da unde e băiatu d-voastră?» Și să se minuneze toți, că pot eu să dorm singur cu vitele.

Am izbutit odată să iaș cîinele legat, ducîndu-l mai mult tîriș după mine și atunci mă hotărisem, să nu mă duc nici seara acasă. Cînd era soarele așa de o suliță și cînd vedeam eū cum se scaldă în lumina jucătoare roiuri de musculițe, cînd se potolise căldura și stîm-părîndu-se musca de cîte ceva pe lîngă surlă, cînd am ridicat ochii spre ripa Ghibartului, mi s'a părut un rotocol de foc, mai mare decît o stea, care lăsîndu-se pe prăpastie la vale, s'a pierdut în dumbrăvioara de anini. Cum n'aveam atunci ușe la surlă, n'am stat și am plecat tot de vreme, ca de obicei, acasă.

Toată vina, că nu puteam eū mînea noaptea cu vitele la cîmp, era că n'aveam trei, patru scîndurele așa, să facă o ușă surlăi. Dacă ai ușă la casă, poți s'o încui, sau s'o proptești cu ceva la vreme de nevoie și lupul poate să urle cît o vrea printre grădele, că tu înăuntru n'ai habar.

Cînd am adus și ușa, n'aveam țîțini. Ca vorba ăluia: cînd e sare, nu e mălai. Tot am potrivit-o eū, cum am putut și n'am plecat spre sat, cînd am văzut soarele sfîțînd.

Fîindcă se făcuse mai răcoare și mai ales, că simțeam eū așa fiori reci, m'am îmbrăcat cu zeghea și stam cu bita în mîna înaintea vacilor și parcă'mi era frică să mă mai depărtez de ele. De pe ulicioare depărtate pătrundea pînă la mine dăngănitul clopotelor de la vacile care se întorceau de la pășune. Pășările nu mai sburaū grăbite pe sus, din dumbrăvioarele de anini și mestecenii se lăsa întunerec pe cîmpie și în lac începuseră broaștele să'și ridice melodia cîntecului lor.

Eū stam cu bățul în mîna, în semn de apărare, înaintea vacilor, și cum se făcuse întuneric pe lîngă obor, îmi era frică să mă apropiu de surlă.

Prin marginea prunilor, în lumina scăzută, am văzut așa ca un cîine mare, c'o coadă lungă, suind la mal. De unde o fi venit? Cine l'o fi adus în acele părți? Nu știu. Știu, că el m'a făcut să mi se ridice părul în cap și cînd am vrut să strig: «lupu», numai am căscat gura și n'am putut să zic nici o vorbă. Mă sileam să strig să răsune văile și abia puteam îngina în șoaptă: «Săriți! lupu!».

Așa s'a întimplat, că n'am avut parte să dorm cu vitele la iarbă niciodată.

Peste liniștea satului nostru s'au ridicat ani după ani, de atunci. Surla a rămas la locul ei în Cărbune. Și acum mă uit cu drag cum pasc vitele pe poiană, dar ele nu mă mai cunosc, mă privesc sperioase, flușturînd din cap la mine.

VARĂ

*Un melc porni la drum cu casa 'n spate...
Unde-o fi vrînd să duc' așa povară
În arșița căldurilor de vară?
Ce serios el calea și-o străbate.*

*Iar fluturii cu filfiri ușoare
S'avîntă 'n sus. Ce să le pese lor
Că florile tînjesc de dorul lor,
Cînd pe cîmpii e floare lingă floare.*

*Din ascunzișul tău cu frunza lată
Mă 'ntrebî așa de multe, mierlă dragă...
De-am sta la vorbă vara asta 'ntreagă,
N'am isprăvi povestea nici-odată.*

*Ce să-ți mai spun? Mi-e dor de-o ciocîrlie
Ce mi-a cîntat de-asupra casei mele,
În zori de zi, un cîntec de acele
Ce cad ca roua 'n inima pustie.*

*Un imn voios ea înnălța 'n văzduh
Și sufletu-mă, scăpat de pe pămînt,
O clipă și-a luat și el avînt
Pe urma ei spre-al lunei veșnic duh.*

VASILE CÎRLOVA

(Urmare și fine)

Aceiași afirmație se poate face și despre știrile, care urmează ca dovadă că și mai târziu «necunoscutul» era foarte bine cunoscut. Știrile nici nu sînt complete și le-aș putea înmulți, ceea-ce mi se pare însă de prisos.

La 1839 Felix Colson, secretarul lui Ioan Cîmpineanu, publică cartea sa *De l'état présent et de l'avenir des principautés*. Colson scrie despre V. Cîrlova (p. 180) că el

«a laissé parmi ses compatriotes une mémoire qui sera toujours honorée».

La 1844 Vaillant, care-l cunoscuse, scria în opera citată mai sus :
« — il gravait profondément son nom dans le coeur de ses concitoyens ».

Vorbind despre moartea lui C., Vaillant îl caracterizează frumos, așa :
« Elle vint tôt pour lui, car à peine sorti de l'enfance il est homme, et c'est en père qu'il parle à ses concitoyens.

« — en le suivant au tombeau, au souvenir de la régularité de ses traits, de la vivacité de ses yeux, de la douceur de ses moeurs, de la beauté de son âme, tout le monde répétait et je répétais avec tout le monde : La vertu n'attend pas le nombre des années ».

-Par'că ar fi îngropat un tînar zeu, așa scriu amicii și admiratorii Romîniei tinere din acele vremuri. —

Colson și Vaillant dau și probe în traducere francesă.

Poeziile lui Cîrlova se citiseră mult, se copiau mult — cu puținele numere din «Curier» și «Albina» nu se putea mulțami lumea — și se răspîndiau în manuscris. Din cînd în cînd poeziile se retipăreau după aceste manuscrise mai mult sau mai puțin corecte. Ast-fel, pentru a da un exemplu, una dintre copiile cele mai bune a fost a *Păstorului mîhnit*, pe care pitarul Ioanidis (un poetastru) a trimis-o în 1841 *Foaie pentru minte*, al cărei colaborator fără nici un preț era pitarul. Foaia l-a publicat la 15 Iunie (p. 190).

Pe cînd H. Winterhalder, cunoscutul bun amic al lui C. A. Rosetti, traducea scrieri românești pentru Nemții din țară, el traduse și *Păstorul* lui Cîrlova și-l publică în 1845 (22 Ian. st. n.) în *Bukurester Deutsche Zeitung*, pe care o redacta Carol Schweder, un gazetar bine văzut și la Curte. Iată o probă din *Schäfers Klage* (p. 26) :

Dort an des Abhangs grünenden Matten
 Blies jüngst ein Schäfer auf der Schalmei
 Unter der Linde duftigem Schatten,
 Dort war von Kummer sein Herz nicht frei.

Der Melodien klagende Weise
 Stimmte zur Trauer selbst die Natur,
 Wildbaches Welle murmelte leise
 Und selbst die Winde säuselten nur. Etc.

Sosi anul 1848. Romîniî de pretutindenî se îmbărbătau la luptă. Atunci *Bucovina* Hurmuzăchenilor, la care colaborau emigranții munteni și moldoveni, crezu că glasul lui V. C. nu poate lipsi din războinicul cor și reproduse la 1 Iunie 1849 (p. 77) și 22 Iunie Ruinurile și Păstorul. De ce Ruinurile? Redacția zicea:

«Noi sperăm că cetitorilor noștri va fi de plăcere publicarea acestor poezii, căci în ele vor găsi talentul cel mai adevărat poetic și împreună cu poetul vor admira ruinele românești, ce astăzi ne sînt martori de gloria strămoșilor noștri și ne încurajază spre un viitor mai ferice».

Alți autori cari au susținut amintirea lui Cirlova sînt d. e. papagalicescul, dar pe atunci popularul Pantazi Ghica cu *O lacrimă a poetului Cirlova* (1858), o nruvelă avînd ca subiect un (pretins?) amor al lui Cirlova pentru «o femeie pe care o chema * * * —»; și G. Baronzi, care este uneori interesant, cu poezia *O noapte pe mormîntul lui Cirlova* (Danubianele, 1859, p. 41-43), din care copieez trei rînduri:

Căci plîngi mîndria țării, mărețul ei trecut,
 Precum eliotropul, cînd soarele s'a dus,
 Rămîne plin de lacrimi cu ochii la apus.

Sosește anul 1877. Dorobanții alergau peste Dunăre. Lumea-și aduce iarăși aminte de V. Cirlova. Dimitrie Iarcu, vechiul profesor și autor al unei bibliografii cunoscute, scoate Marșul din manuscritele sale și-l publică în *Romînia liberă* (4 Sept.) «ca să vază Romîniî de azi de ce simțiminte erau înflăcărați cei de acum 47 ani». Iarcu spune mai tîrziu (Rom. lib. din 17 Sept.), că a făcut două îndreptări în copia sa punînd *vulturul* în loc de *corbul* copiei și în loc de *trufeșa* tinerime, *falnica* tinerime. Și *Timpul* din 14 Sept. publică Marșul; e publicația «unui (sau pretinsului?) contemporan al poetului».

Să se observe, că între știrile desfășurate aici nu se află nici una din cele spuse de Dr. Rațiū în studiul său. Atunci? Nu, d. Dr. Rațiū nu are drept să vorbiască despre V. C. ca despre un «necunoscut».

către care abia în 1905 se apropie, înfirșit, un Român recunoscător, cu o broșură menită să spele păcatul nației, care-l uitase!

* * *

Obiecția se poate suci și îndrepta mai curînd împotriva d-lui Dr. Rațiū, pentru-că se poate dovedi că *d-sa* nu cunoaște bine pe V. Cîrlova.

Să ne întrebăm dar, care sînt, după d-sa, poeziile care aū întemeiat cinstirea atît de trainică a poetului Cîrlova?

Dr. Rațiū publică cinci poezii, dintre care una poartă titlul Chemarea patriei. Girantul știrea că această poezie ar fi de V. Cîrlova este d. N. Țincu, care-a publicat-o într'o notiță despre C., în *Revista noua*, vol. VI, p. 362-363. Notița are însă și alte erori, nu numai aceasta, care-î cea mai gravă. În *Chemarea patriei* Dr. Rațiū ar fi putut găsi și criteriile interne și externe, care să-l facă neîncrezător. Nu le-a găsit. Și s'a grăbit să «descopere» pe Cîrlova! Dar *Chemarea patriei* s'a numit la naștere *Trei panduri*; întiul pandur cînta 10 versuri, al doilea 10, al treilea 10 și la sfîrșit toți trei cîntaū :

Murim dar pentru țară
Căci viața e amară,
Său liberi să trăim
În țara ce iubim.

Trei panduri s'aū publicat *anonim*, mai întii la 11 Sept. 1848 în *Popolul suveran*, care era redactat de N. Bălcescu, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, P. Teulescu, A. Zane și C. Boliac. Autorul *poate* să fie identic cu al altui cîntec, înrudit după cuprins, apărut în acelaș ziar (30 Aug., 1848), un cîntec foarte bine cunoscut și în Transilvania și care începe așa :

Auzi buciumul că sună
Tricolorul s'a 'nnălțat,
Cete de panduri s'adună,
Văile adînc răsună,
Armăsarul a turbat.

și sfîrșește ast-fel :

Romînași, copii de bravi,
D'astăzi nu mai sîntem sclavi!

Eū, judecînd pe cei *Trei panduri* după ideī, stil și metru, bănuiesc că autorul este Dim. Bolintineanu; s'ar putea bănuī și o colaborație a poetilor grămădiți în redacția Popolului; V. Cîrlova este în tot cazul

exclus. Prin urmărire p. 69-70 și tot capitolul VI (p. 27-30) din studiul d-lui Dr. Rațiū, care vorbesc despre Chemare, sînt de sacrificat altor *dis manibus* ¹⁾.

Din motive interne și externe nu pot primi nici fragmentul din capitolul VIII, care ar fi din *Răsunetul unui fluer*. Girantul acestei știri este M. Tipeiu, un bun profesor de limba grecească, mort de

1) Pentru-ca lămurirea să fie mai deplină, reproduc textul celor Trei panduri:

ÎNȚIUL PANDUR.

Eū aveam odată dreaptă bogăție,
Turme numeroase, case și moșie;
Dar regulamentul toate le-a schimbat
Și-astă-zî plîng cu lacrimi timpul încetat,
Frați, la bătălie,
Bucium a sunat,
Țara, în robie,
Astăzi ne-a chemat.
Cel ce nu-mi urmează, jur pe Dumnezeu,
De-mi va strînge mîna nu-î voiă strînge-o eū.

AL DOILEA PANDUR.

Eū aveam o mîndră, mîndră, mîndruliță,
Cu panglice roșii pe a ei guriță,
Mi-a răpit-o însă un ciocoi bogat
Și d'atunci cu lacrimi plîng neîncetat.
Frați, la bătălie,
Bucium a sunat,
Mîndra mea 'n robie
Plînge ne 'ncetat.
Cel ce rabdă jugul unui crud stăpîn
Unul ca acela nu este Romîn.

AL TREILEA PANDUR.

Pe cîmpia vieții flori eū nu am strîns,
Ș'ochii mei adesea s'au închis în plîns
Și oiū plînge încă, jur pe Dumnezeu,
Cit o fi robia pe pămîntul meū.
Frați, la bătălie,
Bucium a sunat,
Țara, în robie,
Astăzi ne-a chemat.
Cine nu mi urmează, jur pe Dumnezeu,
De-mi va strînge mîna, nu-î voiă strînge-o eū.

TOȚI

(Ca mai sus).

mult, fost elev al lui Vizanti, care însuși nu știa literatură românească și nu avea deci ce să-i învețe pe elevi. Și pag. 35-36 sînt de sacrificat.

Dintre poeziile făcute cu siguranță de V. Cîrlova, *Rugăciunea*, scrisă în Mai, 1830 și publicată abia (?) în 1839, în *Curierul* lui Eliade, îi face autorului o grijă inutilă (p. 26):

«Nu se știe din ce cauze *Rugăciunea* lui Cîrlova nu putu să apară mai curînd de cît pe la 1839».

Tot atît de inutile sînt paginile (37-39) despre *Ero și Leandru*:
« — cred că negăsirea ei nici decît nu va fi o mare pierdere pentru aprecierea activității sale literare»,

sau:

« — nicăiri nu vedem o reproducere ori măcar ceva specimene. Oare faptul acesta nu se poate întări în presupunerea că nu s'a tipărit nici cînd? Sau, nu ne poate îndemna la altă presupunere, apropiată de aceasta, că traducerea din cestiune ar fi identică cu aceea din grecește, ce o are familia? Cercetările ulterioare aș să decidă negreșit și în punctul acesta! »

Dar, mai la vale, se zice:

«Familia, pe cît sîntem informați, nu posedă nici o poezie în manuscris. Are totuși, cum ni se spune, schița unui roman.»

Inutil!

În necrologul lui V. Cîrlova, apărut în *Albina* românească din 25 Octombrie 1831, la pagina 180, se spune limpede că pînă la moartea sa poetul publicase și *Rugăciunea*, care n'a apărut decî abia la 1839, și *Ero și Leandru*, care decî nu se poate pune la nici un fel de îndoială!

Din acelaș necrolog reiese, că și *Marșul Rumînilor* a fost publicat înainte de moarte. Și prin urmare inutilă este și bănuiala d-lui Dr. Rațiū (p. 31), că

«poate din cauza cenzurii nu și l-a putut publica îndată și nu a ajuns să-l vadă tipărit».

Relativ la *Marș* am de îndreptat și un amănunt. *Marșul* n'a trecut din *Curier* abia în *Foaia* pentru minte de la 1848 — după nouă ani! —, pentru ca să influențeze pe *Deșteaptă-te Romîne* (Dr. Rațiū, p. 31). În *Foaia*, 1839, Febr. 26, p. 72, se poate ceti că *Marșul* sosise de-atunci, ca manuscris. Decî Bariț și A. Murășan îl cunoșteau bine cel puțin dela 1839.

Știrile date de literații contemporani trebuiesc adunate și crezute¹⁾.

¹⁾ *Albina* făcea din poeziile lui Cîrlova o probă pentru afirmarea că «geniul poeziei nu-i străin Romînilor». S'ar putea să puî decî la îndoială argumentele, care sînt poeziile apărute pînă atunci?

Dacă d. Dr. Rațiū accentuează (p. 35), că Marșul ș. a. se vor găsi poate în numerele ce lipsesc din gazetele vremii, — Marșul se și găsește în Curier, 1839, Oct. 11 — vreaū să-l fac băgător de samă că nu trebuie să le caute numai aici. Se poate foarte bine să fi fost publicate și ca foi volante. Se cunosc cazuri, d. e. cazul unei ode scrise de Gr. Alexandrescu cu acelaș prilej cu care s'a scris Marșul !

* * *

Să cercetăm acum în ce fel s'aū retipărit poeziile lui C.

Dr. Rațiū are aici o scuză omnipotentă : manuscriptele originale nu se găesc, iar copiatorii aū putut greși ori modifica, ca D. Iarcu d. e. saū ca *Bucovina*, care scria *întristare* în loc de *mîhnire*, *duios* p. *milos*, *darul* p. *mila*, *rătăcire* p. *năpustire*, *glorie* p. *slavă*, *timp* p. *vreme*. Atita concedem.

Dar alte erori, afară de acestea, nu se pot admite.

Iată cîte-va exemple :

În Păstorul întristat, strofa III, vers 2 trebuie să se zică :

Se răspîndise pe livejuī

cum scrie Curierul și Bucovina. Din *cîine* să nu se facă *cîne*; nici *Eco* din *Eho* cum zicea Cîrlova.

În Inserarea, str. 2, v. 4 în loc de *deviu* trebuie să se citească *de țiu*; str. 10, v. 2 *ușor* în loc de *frumos*; str. 11, v. 3 *umbra* în loc de *urma*.

În Ruinurile Tîrgoviștii, v. 17 sună în Curier :

De milă il pătrundeți, de ginduri il uimiți !

Iar v. 43 și 45 :

Și de vederea voastră cea tristă insuflat —
Mă văz lîngă mormînt[ul] al slavei strămoșești.

În Rugăciune, str. 8, v. 4 se zice :

A primăverii dulce ivire...

iar str. 9, v. 3 este :

Dar atunci a voastră mină.

Este evident că nici textele nu sint tipărite cu un control destul de serios, filologic.

* * *

Înainte de încheiere voiû stăruî încă asupra *cîtor-va* amănunte.

Dr. Raţiû are în studiul său trei rînduri frumoase — singurele care mi-aû plăcut :

«Incît pentru biografia poetului nostru, el nu poate avea o biografie: istoria vieţii sale este sufletul său şi poeziile ce ne-a lăsat».

În lipsa aceasta de date reconstruirile ipotetice aû oare-care rost. Dar ipoteza trebuie să pornească de la vre-un fapt pozitiv; alt-fel cădem în primejdia de-a spune cuvinte, cuvinte goale.

Dr. I. Raţiû n'a putut evita nici această cotitură grea. D-sa vorbeşte d. e. despre studiile lui Cîrlova, făcute în Tîrgovişte, la o şcoală grecească. Aceste studii sînt foarte problematice. Nici V. Gr. Pop, nici A. Densuşianu nu citează nici un izvor pentru această ştire, pe care o reia şi Dr. Raţiû şi pe care eû cel puţin n'am mai întîlnit-o aiurea. Al treilea izvor, d. Erbicean spune numai că pe la 1803 s'a înfiinţat o şcoală grecească la Tîrgovişte. Cît a ţinut? De unde-şi scoate ştirea, d. Erbicean nu spune. Orî-cum, chiar spunînd, poate reeşi de-aici că V. C. a studiat la Tîrgovişte?

Acelaş cusur îl aû şi pasagele relative la Tîrgovişte. Tîrgoviştea era «*trufaşa* capitală de odinioară» şi avea «*măreţe* ruine». Măreţe!? Adevărul este, după serdarul Scarlet Timpeanu (*Geografia ţării romîneşti*, Bucureşti, 1840, p. 25-26), altul :

«Falaturile domneşti şi cîte-va biserici dintr'această veche capitală, după mutarea Domnii în oraşul Bucureşti, aû ajuns la o grozavă dărăpănare şi pustiire, rămîind ferite pînă astăzi de dintele timpului, carele îşi rîde de lucrările omeneşti, numai mitropolia şi biserica curţii domneşti, şi alte sfinte lăcaşuri ce aû fost păzite de norod. Vederea acestuî oraş ieste tristă, uliţile strimte şi întortochete, pline de noroaie şi de necurăţenie; abia se vede ici şi colo cîte o piatră din caldărîmul cel vechiu. De sus, din deal, unde sînt dărîmăturile curţii cei vechi, în care astăzi se adăpostesc bufniţa şi cucuvaia, aruncîndu-şi ochii în vale, în valea despre miazănoapte neştine vede, apa Ialomiţii limpede ca cristalul... Într'acest oraş sînt 21 biserici, necoprinzîndu-se şi cele dărîmate. Populaţiunea, 4000 locuitori.»

Aceşti 4000 să fi avut o şcoală grecească?

Ca ilustraţie a ruinelor s'ar putea da, în altă ediţie, desemnul pictorului francez Bouquet, care s'a publicat în *Album moldo-valaque*, Paris, 1848, p. 4.

În altă ediție! De oare-ce cred că autorul se va fi convins că ediția de față nu are nici o valoare.

Cu o prefață mai scurtă, mărginită la ce se știe sigur despre Cîrlova, fără ipoteze inutile, cu o apreciere mai concisă — poate și mai originală? —, cu o reproducere penibil de exactă a textelor, a doua ediție ar putea fi o publicație vrednică de răspîndit.

București, 15 Septembrie, 1905.

G. BOGDAN-DUICĂ.

ADIERÎ

Înflorat te-aproși, ca urmărit de-o teamă,
 De casa dragei tale; iar gîndul te recheamă,
 Cu sborul lui de fulger, spre vremile ce fură,
 Cînd dragostea în pieptu-ți ardea peste măsură,
 Cînd strîmta cărăruie ce-acuma o scobori,
 Cu dînsa, plin de visuri, bătut-ai dese-ori;
 S'o vezi aieve parcă ce 'ndurerată sta,
 Cînd tu plecai, ce dornic privea pe urma ta,
 De parcă vrea să 'ntindă un scut de ocrotire
 Cu razele bogate din calda ei privire...

Și 'ți umezesc azi ochii trezitele-amintiri;
 La flacăra domoală a foastei fericiri
 Se luminează 'n suflet și tainic se coboară
 Tot farmecul iubirei trăite odinioară!...

EUGEN CIUCHI.

CRONICĂ.

Academia Română a dat la lumină două lucrări, dintre care una a câștigat unul din premiile ei.

Păr. D. Dan, din Straja Bucovinei, e vecinul mănăstirii Putna și a trebuit neapărat, și din acest punct de vedere, să se ocupe de rămășițele istorice păstrate în ctitoria lui Ștefan-cel-Mare și de trecutul care se poate desface din ele. Serbarea de pomenire a marelui Domn l-a îndemnat să redacteze o monografie a Putnei. Membreu corespondent al Academiei, păr. Dan a oferit-o acesteia spre publicare.

Avem înaintea noastră un mare volum, în care se dau o sumă de lucruri folositoare, adică: o cronologie critică a egumenilor, o însemnare a vechilor acte și câte-va alte anexe.

A doua publicație a Academiei e un studiu al d-lui T. Aslan asupra finanțelor României. Partea veche e tratată prea pe scurt și autorul atribuie acelor vremuri o neorînduială în finanțe, care nu e nici așa de mare pentru cine cunoaște în adevăr lucrurile, și, pe lângă aceasta, își are îndreptățirea ei. M'am mirat găsind abia jumătate de pagină despre situația financiară, de o crîsă așa de interesantă, supt Știrbei-Vodă. Partea mai nouă e tratată cu un mare lux de tabele. Ca să fie legibilă, lucrarea ar fi trebuit să cuprindă și explicații generale, în legătură cu viața politică, pe care le-am căuta în zădar. Cartea e însă fără îndoială de mare ajutor.

*

«Tribuna» din Arad dă în numărul din urmă o descriere a *Nedeii* țirgului de țară din Merișorul Hațegului.

N. IORGA.

Ne bucurăm că, mai ales de la o vreme încoace, ziarul *Rumänischer Lloyd* arată un interes stăruitor literaturii noastre și tratează cu înțelegere chiar probleme politice românești, fără a se lăsa influențat de interese străine ori de un partid sau altul, precum se întâmplă aceasta adeseori cu cellalt ziar local, numai scris nemțeste, *Bukarester Tagblatt*. Așa s'au publicat în *Rumänischer Lloyd* articole cuminți despre chestiunea țărănească de la noi și despre disproporția îngrijitoare, din anii din urmă, a sporului populației românești din capitalele de județ față cu sporul mare al populației evreiești. În foileton, s'au dat, în traducere conștiincioasă, câteva poezii populare (nr. din 2 Sept.) de V. Teconția, escelentul interpret în nemțeste al lui Eminescu și A. Franken, deasemenea un traducător german remarcabil al poetului nostru. Mai semnalăm câteva schițe și nuvele, bine tilcuite, din operele lui Ion Gorun (*De ce?* nr. din 12 Aug.), I. Adam (*Eva*, nr. din 16 Sept.) o schiță de R. Cioflec, luată din revista noastră, și alte câteva bucăți de Sofia Nădejde, N. A. Urechia, un pseudonim oare-care: G. Dilgă etc. Ziarul german merită mulțumirile noastre și nădăduim că va urma înaintea pe calea apucată. Am dori un singur lucru: Informația cea mai bună e totdeauna sistematică și, dacă e să procedeze astfel și «R. L.», se impune o culegere mai puțin la întâmplare din scrierile noastre și o înfățișare a lor după însemnătatea ce au. Pentru Germanii citorii de literatură românească ar fi de folos și traduceri din scrierile noastre clasice și din cei moderni cu scurte lămuriri asupra lor.

I. SCURTU.